

FIIA 5/2014

COMMENT

Jyrki Kallio
Vanhempi tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Ukrainan kysymyksessä Kiinan kieli on keskellä suuta > Venäjä ei saa tukea idästä mutta lännen heikkous on Kiinankin etu

Kiinan presidentin Euroopan-vierailulla Ukrainan tilanne vienee päähuomion. Kiina voi läksyttää länttä Ukrainan saattamisesta sekasortoon mutta tuskin ryhtyy puolustamaan Venäjän toimia Krimillä. Kiina ei katso hyvällä kehitystä, joka horjuttaa kansainvälisen talouden ennustettavuutta.

Kiinan presidentti Xi Jinping vierailee maaliskuun lopulla Alankomaissa, Ranskassa, Saksassa ja Belgiassa. Kysymyksessä on Xin neljäs ulkomaankiertue valtionpäämiehenä ja samalla ensimmäinen EU-maihin suuntautuva matka. Aiemmat matkat ovat suuntautuneet Venäjälle, Afrikkaan, Yhdysvaltoihin, Latinalaiseen Amerikkaan ja Keski-Aasiaan. Haagissa Xi tapaa ydinturvallisuuskokouksen yhteydessä Yhdysvaltain presidentin Barack Obaman, ja Brysselissä pääkohde on EU:n päämaja, jossa kukaan Kiinan valtionpäämiehistä ei ole aiemmin vierailut.

Brysselin-käynnin tarkoituksena lienee ollut korostaa Kiinan ja EU:n kaupallisten suhteiden merkitystä, ja kahdenvälisillä vierailuilla aiotaan solmia useita kaupallisia sopimuksia. Venäjän viimeaikaisten toimien vuoksi keskustelujen painopiste niin Obaman kuin eurooppalaisten valtiojohtajien kanssa on epäilemättä Ukrainan tilanteessa.

Kiinalle Ukrainan tilanne on yhtä iso pääsärky kuin kaikille muillekin. Kiinaa ei voi pitää Venäjän liittolaisena, vaikka maat ovat lämmitelleet suhteitaan ja löytäneet useasti yhteisen sävelen YK:n turvallisuusneuvostossa. Kiinalla ja Venäjällä vain sattuu olemaan yhteisiä etuja, joihin on tähän asti

kuulunut erityisesti muiden maiden sisäisiin asioihin puuttumattomuuden periaate. Periaate on Kiinan ulkopoliitiikan kulmakivi. Kiina ei ole halunnut horjuttaa sitä, vaikka paineet Kiinan intressien ja kansalaisten suojelemiseksi sen omien rajojen ulkopuolella ovat kasvaneet Kiinan ja kiinalaisten toimiessa yhä aktiivisemmin maailmalla. Periaatteesta luopuminen merkitsisi sitä, että Kiinan olisi entistä vaikeampi torjua muiden maiden puuttuminen sen omiin asioihin.

Kun Venäjä ryhtyi maaliskuun alussa puuttumaan suoraan Ukrainan tilanteeseen, Kiina käytti aluksi tilannetta hyväkseen ja syytti länsimaita Ukrainan mellakoista. Uutistoimisto Xinhuan 3. maaliskuuta julkaiseman kommentin mukaan Venäjän toimet venäjänkielisen väestön suojelemiseksi Krimillä olivat ymmärrettäviä, ja lännen tulisi siksi tukea Venäjää sen toimissa vakauden palauttamiseksi. Kiinassa nähtävästi oletettiin, että Venäjä tyytyisi rajattuun operaatioon, eikä uskottu, että Venäjä ryhtyisi muuttamaan Ukrainan rajoja.

Tämän jälkeen Kiinassa on ilmeisesti paremmin ymmärretty tilanteen vakavuus, ja lausunnot ovat olleet tarkan tasapainoisesti muotoiluja. *Kansan päivälehdessä* 14. maaliskuuta julkaistussa kommentissa

todetaan sekä Euroopan että Venäjän toimien vaikuttaneen Ukrainan kriisiin syntyyn, vedotaan malttiin ja toivotaan diplomaattista ratkaisua. Turvallisuusneuvostossa 15. maaliskuuta Kiina ei asettunut sen paremmin Venäjän kuin sen arvostelijoiden rinnalle vaan pidättäytyi äänestyksestä. Krimin kohtaloon Kiina ei ole ottanut kantaa. Kaikesta näkee, että tilanne on Kiinalle vaikea.

Pitkällä aikavälillä Venäjän suorittama Krimin *Anschluss* on Kiinan kannalta houkutteleva ennakkotapaus, jota se voisi sopivan tilaisuuden tulleen soveltaa Taiwanin kysymyksen ratkaisuun. Taiwanin liittäminen jälleen osaksi Kiinaa on kommunistisen puolueen pyhä tavoite, jonka toteutumista ei voida odottaa loputtomiin. Siksi Kiina ei halunne yksiselitteisesti tuomita tapahtunutta, vaikka se rikkookin muiden maiden sisäisiin asioihin puuttumattomuuden sekä kansallisen suvereniteetin ja alueellisen koskemattomuuden kunnioittamisen periaatteita. Kiina myös jakaa Venäjän näkemyksen siitä, että suurvalloilla on luontaiset etupiirinsä.

Lyhyemmällä aikavälillä Kiinalle on ehdottoman tärkeää kansainvälisen vakauden säilyminen. Se on Kiinan tarvitseman talouskasvun jatkumisen edellytys. Tässä suhteessa Venäjän toimet ovat Kiinalle

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

kaikkea muuta kuin tervetulleita. Lännen ja Venäjän välinen taloussota pakotteineen ei ole Kiinan etujen mukainen. Kiina ei tue Venäjän vastaisia pakotteita. Ja jos Venäjällä on elätelty toiveita siitä, että Kiina liittyisi mahdollisiin vastapakotteisiin, toiveissa joudutaan mitä todennäköisimmin pettymään.

Kiina on huolissaan myös taloudellisista eduistaan Ukrainassa. Kiina on hankkinut Ukrainasta esimerkiksi suuria aloja maanviljelysmaata, joiden hyödyntäminen käy epävarmaksi tai mahdottomaksi, jos Venäjä laajentaa sotilasoperaationsa Itä-Ukrainaan. Krimilläkin Kiinalla oli sovittuja hankkeita, joiden kohtalo on nyt epävarma.

On mielenkiintoista seurata, miten Kiinan tilanneanalyysi kehittyi ja mitä presidentti Xi lausuu tilanteesta tavatessaan lännen johtajia. Kiina jatkaa varovaisella linjalla. Todennäköisesti Kiina syyttää niin Eurooppaa kuin Venäjääkin Ukrainan kriisin pahentamisesta ja korostaa omaa näkemystään, jonka mukaan muiden maiden sisäisiin asioihin ei pidä puuttua.

Krimin suhteen Xin puheenkirjoittajat ovat haasteellisen tehtävän edessä ja toivovat varmasti, että Krimin liittäminen Venäjään sujuu nopeasti ja verettömästi. Luultavinta on, että Kiina antaa rajojensirrolle

hiljaisen hyväksyntänsä. Mikäli Kiina joutuu perustelemaan kantaansa, se viitanee mieluummin historiaan ja etnis-kielellisiin seikkoihin kuin kansanäänestykseen, joka luo vääränlaisen ennakkotapauksen Kiinan omien separatismien uhkaamien alueiden kannalta.

Kiina ei voi olla tyytyväinen Venäjän seikkailupolitiikkaan, mutta tapahtumien jälleen kerran paljastama lännen epäyhtenäisyys ilahduttaa Kiinaa. Euroopassakin Kiina asioi mieluummin yksittäisten valtioiden kuin EU:n kanssa. Tämä herätti viime vuoden lopulla Brysselissä huolta yhteisten pelisääntöjen puolesta, kun EU:n itäiset jäsenmaat virittelivät kahdenvälistä yhteistyöhankkeita Kiinan kanssa.

Kiinaa ei häittäisi, vaikka länsimaat eivät kykenisi sopimaan keskenään tuntuista pakotteista – Kiina kun ei halua pakotteita laisinkaan.